

Csesznokné dr. Kukucska Katalin

**HEVES MEGYE 1857. ÉVI
ISKOLABEVALLÁSAI AZ EGRI JÁRÁS
ANYAPLÉBÁNIÁIHOZ TARTOZÓ
KÖZSÉGEIBEN**

A század elején a különféle Ratio-k és szabályzatok részletesen rendelkeztek a népnyelvű elemi oktatásról. Az állami Ratio három népiskolatípusa megvalósíthatónak bizonyult, jól illeszkedve a reális igényekhez.¹

Az egyházak nagy szerepet játszottak a falusi iskolák életében. A templom mellett minden faluban iskola is működött, ezt a katolikus és protestáns egyházi törvények régóta elrendelték. Az egyházi vezetés állandó ellenőrzést végzett az iskolákban. Ezekből a dokumentumokból tudunk bővebb információkat szerezni az iskola épületének állapotáról, a tanítók fizetségéről, az iskoláskorú gyermekek iskolalátogatási arányáról. „A katolikusok és protestánsok egyaránt kettős cél érdekében szervezték a falusi iskolákat. Egyrészt a vallás elemeit és az erkölcsi ismereteket oktatták, abból a megfontolásból, hogy híveik vallásos emberré való nevelését már idejekorán elkezdjék. Ez természetesen az állam érdekeivel is egybevágtott. Másrészt a falusi iskola fontos volt az egyháznak a papi utánpótlás szempontjából.”² Az alsópapság jelentős része paraszti sorból származó fiúk közül került ki.

A falusi iskolák létszámát nagymértékben meghatározták az évszakok és a szülők anyagi helyzete. A tehetősebb szülők el tudták látni gyermekeiket téli ruhával, lábbelivel. Így ha távolabb volt az iskola, akkor is részt tudtak venni a tanításban. A szegény szülők gyermekeiket megfelelő ruházattal nem tudták

¹ *Mészáros István: A magyar nevelés története 1790-1849.* Tankönyvkiadó, Bp., 1968. 124.p.

² *Mészáros i.m.* 125.p.

ellátni, illetve ha megindultak a tavaszi munkák, az iskoláskorú gyermekeknek is dolgozniuk kellett a földeken és a ház körül is. Számos jegyzőkönyv őrzi azt a szomorú ténytet, hogy a tavasz kezdetétől az utolsó kinti mezőgazdasági munkák elvégzéséig elnéptelenedtek az iskolák. A helyi plébánosok az egyházi előjárók utasítására személyesen is felkeresték a szülöket, hogy meggyözzék őket az iskolába járás fontosságáról, nem sok sikerrel. Ekkor a tanítókat utasították, hogy a mezőgazdaságban dolgozó gyerekek számára nyáron, szombatoként tartsanak órákat, hiszen a sok hiányzás miatt szinte mindent elfelejtene, amit évközben tanultak.

Elszomorító állapotok uralkodtak az elemi oktatás területén, hiszen sem a tárgyi, sem a személyi feltételek nem voltak biztosítva. Más tanulmányaimban is foglalkoztam ezekkel a kérdésekkel. Az iskolák épülete a falvakban döngölt falú, nádfedeles ház volt. Kezdetben egy szoba volt benne, ami a tanító lakásául is szolgált. Később a tanítónak külön szobát építettek hozzá. Az udvar ugyan kicsi volt, de az állatok számára ott voltak az ólak, az istálló, valamint a kert is. Az épület szegényes volt, a berendezés még annál is szegényesebb. A tanítók felkészültségéről sem lehet túl sok jót elmondani. Jó, ha két elemi elvégeztek, és írni, olvasni tudtak. A szakmai felkészületlenségen túlmenően egyáltalán nem beszélhetünk pedagógiai és módszertani felkészültségről. „A 18. században tanítóképzés még nem volt, a falvak onnan vették a tanítót, ahonnan éppen tudták. Feltehető, hogy jobbágyorsból, esetleg a városi polgárság köréből kerültek ki. A legtöbbnek csak elemi iskolai végzettsége lehetett. A középiskolát járt tanítók között is sok volt, aki csak a gimnázium alsó négy osztályának (grammatikának) valamelyikét végezte el. Befejezetlen műveltségű fiatal emberek, akiknek legtöbbje csak azzal a készütséggel lépett pályára – s ez volt a jobbik eset – melyet segédtanító gyakorlati után szerzett.

A domoszlói anyahelységben az iskolamestert a gyermekek tanításában a sekrestyés helyettesítette, mivel a lakosok inkább hozzá küldték a kicsinyeiket, mint a tanítóhoz. Dormádon, Füzesabony leányegyházában 1767-ben nem találunk iskolamestert. Helyét a gyermekek tanításában – *ex caritate* – a harangozó töltötte be. Nem egy esetben a tanító magatartása súlyosan kifogásolható volt. A falu „ismert alakja”, kicsapongó természetű, iszákos kántor, mint pl. Debrón, Dormádon, Tiszaörsön.

A tanítók nyelvismerete nem korlátozódott csupán a magyarra. Gyakori a szlovák, ritkábban a német nyelv ismerete. Latinul egyedül az apci iskolamester tudott, ami valószínűvé teszi, hogy nem sokan végezhettek el a tanítók közül a gimnáziumi grammatikai osztályok valamelyikét.”³

³ *Szántó Imre*: A katolikus népoktatás helyzete Heves megyében a Visitatio Canonicák tükrében 1750-1850. Egeri Pedagógiai Főiskola Évkönyve III., Eger, 1957. 160-161. pl.

A községeknek nem állt módjában a tanítókat kizárólag iskolamesterként alkalmazni, ezért azoknak kántori, jegyzői, időnként akár harangozói teendőket is el kellett látniuk. Mindezek az 1767-es iskolalátogatási jegyzőkönyvből derültek ki, amelyet az egyházi kerületek rendelték el valamennyi iskolánál. „A tanító átlagos jövedelme mindent számba véve is nagyon szerény volt. Akadtak természetesen jól jövedelmező állások is, de a nagy többség alig biztosította a létfenntartási minimumot. A tanítók jövedelme nem volt egységesen szabályozva, és a legtar-
kább forrásokból tevődött össze: tanító-földekből, párbérből, stólából, többnyire természetbeni deputátumból, a tanításért szedett díjból. Általában a filiális tanítók jövedelme még nyomorúságosabb volt, mint az anyaegyházbelieké.”⁴

Az 1767-es iskolalátogatási elrendelésekkor Eszterházy Károly volt az az egri püspök, aki igen nagy támogatója volt az oktatásnak. Ezekből a jegyzőkönyvek-
ből sok ismeretre tehetünk szert az akkori időkről, viszont a legfontosabbról hallgatnak: milyen módszerek alapján tanítottak? Sajnos feltételezhetjük, hogy mindenféle módszer nélkül folyt a tanítás. A hittan, a katekizmus és az imádságok megtanítása szerepelt az első helyen a katolikus iskolákban. A vallástanon kívül írás, olvasás, esetleg számolás és fogalmazás tantárgyak találhatóak meg. Az ekkor uralkodó Mária Terézia jól látta, hogy alapos változtatásra van szükség az oktatás területén, ennek első lépéseként 1770–75 között nagy, átfogó felmérést készítettek valamennyi vármegye területén, így Heves vármegye területén is. Ebből kiderül, hol folyt tanítás, milyen tárgyakat tanítottak, és a tanítóknak mit kellett még ellátniuk a megélhetésük végett. Viszont tanítóképzésről még nem beszélhetünk. E nagy felmérés előzménye volt az 1777-es I. Rationak.

„Az I. Ratio Educationis 3 részből áll.

- I. Az iskolák szervezeti és gazdasági irányításának általános rendje
- II. Az oktatás szervezete és anyaga
- III. Az iskolák intézkedési szabályzata, másképpen az ügyintézési fegyelem biztosítása

Új elemek is találhatóak benne, amelyek haladóak. Ilyen, hogy a 6. életévtől kötelező az iskolába járás, szükségesnek ítéli meg a történelem, különösen a hazai történelem tanítását, a tanítók anyagi megbecsülését, hogy ezáltal teljes erővel csak a tanításra tudjanak koncentrálni.”⁵

Az 1777. évi Ratio nem tudott tartósan megmaradni. II. József ugyan nem törölte el, de uralkodását a felvilágosult abszolutizmus jellemezte, tehát az oktatást

⁴ Szántó i.m. 1957. 163.p.

⁵ Mészáros István: Ratio Educationis. Bp., 1981. 8.p.

is ennek szellemében akarta átszervezni a Habsburg Királyság valamennyi országában. Így II. József uralkodása után ismét időszerűvé vált az oktatási reform. Erre 1806-ban került sor, amikor a II. Ratio Educationist kiadták. Ez a dokumentum csak katolikus iskolákban volt érvényes, viszont a protestáns iskolák számára ajánlotta, hogy az abban leírt tananyag elrendezését kövessék.

A II. Ratio a következőket tartalmazza:

- I. A tananyag kiválasztása és felosztása
- II. A tanügy irányítása és hivatali köteleességek felosztása
- III. Az oktatási rendszer különféle kiegészítő szervei

Ez a dokumentum fontos szerepet töltött be a magyar közoktatásügyben, mivel az első hibáit kijavította. Valójában az udvar és a magyar nemesség kompromisszumának az eredménye volt, melyben a magyar nemesi érdekeken keresztül a sajátos magyar tanügyi problémákra is igyekezett megoldást keresni.

A II. Ratio egészen 1848-ig meghatározta a magyar közoktatásügyet. Amiben az I. Ratio úttörő szerepet töltött be, azt a II. Ratio beteljesítette. Ennek az irányítása alatt nőtt fel az a nemzedék, amely 1848-ban vezető szerepet töltött be a magyar politikai életben. 1848 tavaszán rengeteg buktatót rejtett magában a nevelés és oktatás ügye az új miniszter számára. 1848. július 20–24-ig Pesten tartották az első magyar tanügyi kongresszust, ahol számos haladó, elismerést érdemlő javaslatot szerkesztettek, amelyek messze előre mutattak, megvalósításukra azonban egyelőre nem került sor.

A szabadságharc bukása után a Habsburg abszolutizmus az Entwurfot erőszakkal rá az iskolákra Magyarországon is, ez azonban nem váltotta be a hozzáfűzött reményt, mivel ellenálltak az iskola vezetői épp úgy, mint a papság és a tanítók. Az Entwurfot elsősorban Ausztriában vezették be, Leo Thun terjesztette elő, s az ausztriai gimnáziumok és reáliskolák szervezésére vonatkozó szabályozás volt, de természetesen Magyarországra is kiterjedt hatása. Számos negatívuma ellenére egy fontos pozitívuma volt: középiskolában csak középiskolai végzettséggel rendelkező szaktanárok taníthattak. „Valamennyi hevesi népiskola magyar nyelvű és magyar nemzeti irányú maradt a legsötétebb gyász időszakában is.”⁶ „A század közepén, 1852-ben Heves megyében 127 elemi iskola állt a 90%-ban katolikus lakosság rendelkezésére, egy iskolára átlag 162 iskolás korú gyermek jutott, s közülük télen 59%, nyáron pedig 38% járt rendszeresen iskolába.” Valószínű, hogy ezek a százalékos adatok az általunk tanulmányozott korszak végén

⁶ *Borovszky Samu*: Magyarország vármegyéi és városai. Heves vármegye. Bp., 1902. 296.p.

az egész országban érvényesek lehettek.⁷ „Az 1852. évi összeírás szerint Heves megye területén 127 elemi iskola állott, mégpedig az egri járásban 32, a gyöngyösiben 37, a hevesiben 20, a pétervásáraiiban 21 és a tiszafüredi járásban 6 iskola. Három osztályú felső elemi iskolát találunk Egerben és Gyöngyös-Felsővárosban, két osztályú felső elemi fiúiskolát Gyöngyösön és Patán, alsó elemi vegyes két osztályú fiúiskolát Verpeléten, alsó elemi egy osztályú leányiskolát Gyöngyös-Felsővárosban, Alsó-Gyöngyösön, Patán és Pásztón. A megye többi helységében mindenütt egy osztályú vegyes elemi iskolák voltak.”⁸

1863-ban Heves megye – amely ekkor még kettős megyeként szerepel – hivatalosan így épül fel: „2 rendezett tanácsú város Eger és Gyöngyös, 115 község, melyek jobbra nagyközségek. A vármegye 6 járásra oszlik.”

- I. Egri járás (23 község)
- II. Gyöngyösi járás (23 község)
- III. Hatvani járás (11 község)
- IV. Hevesi járás (15 község)
- V. Pétervásárai járás (33 község)
- VI. Tiszafüredi járás (10 község)⁹

Ha azonban a levéltárban fellelhető adatokat, illetve a kiváló geográfusok munkáit átvizsgáljuk, ez a felosztás nem felel meg az 1863. évinek. „Az 1863-ban kiadott helységnévtár a 4 járásra osztott vármegye községeit az alábbiak szerint sorolja föl, zárójelben a községekhez tartozó puszták neveit is megjelölve. A járások a következők voltak: Gyöngyösi, Mátrai, Tarnai (Eger is ide tartozott), valamint a Tiszai járások.”¹⁰

Az 1867-es kiegyezés után ismét erőteljesebben megindult a törekvés a megyék területi beosztásának megváltoztatására. A kettős megye hatalmas területet ölelt föl, és Heves szerette volna az eredeti határait visszaállítani. Bél Mátyás is megjegyzi, hogy a kettős megye nagyon nagy kiterjedésű, pl. Hatvan és Poroszló között hét magyar mérföldet (kb. 56 km szélességet) tesz ki. 1870-ben a 62. törvénycikk megváltoztatta a járási beosztást, és az addigi 4 helyett 11 szolgabírói járást hoztak létre.

A vármegyék új határait az 1876. évi 33. törvénycikk állapította meg, megszakítva a közel 350 éves kapcsolatot. A törvény által Jász-Nagykun-Szolnok megye, illetve Heves megye jött létre. Természetesen kisebb területmódosítások még vol-

⁷ Mészáros i.m. 139-140.p.

⁸ Szántó i.m. 171.p.

⁹ Ifj. Reiszig Ede dr.:Heves vármegye községei.In: Borovszky i.m. 19.p. A Borovszky-kötet elektronikus elérhetőségét lásd: <http://mek.oszk.hu/09500/09536/html/0010/6.html>(2015. 03.23.)

¹⁰ Heves megye közigazgatási és területváltozásai 1876-1990. Készítette: Szaniszló Ferenc. H.M.L. Eger, 2002. 13.p.

tak a későbbiekben is, amelyek jelen tanulmányomat kisebb mértékben érintik, mert ezek által az iskola hovatartozása, felügyeleti szervei is változtak.

E rövid, előzménynek szánt kitérő után rátérnék jelen írásom fő témájára, az 1857-es iskolabevallások megjelenítésére. Egy korábbi tanulmányomban már foglalkoztam iskolalátogatási jegyzőkönyvekkel 1770–75 között, melyeket az egri püspökség készített. 1852-ben szintén egy átfogó iskolabevallást kellett készíteni. Ezekből a bevallásokból ismerjük meg a katolikus, 6-12 éves gyerekek beiskolázásának a mértékét.

Járás	Összes lakosság	Kat. lakosság	%	6-12	Iskolába járnak télen	%	Iskolába járnak nyáron	%
I. Egri járás	62.255	57.285	92%	6.552	3.732	57%	2.770	42%
II. Gyöngyösi járás	55.207	52.173	94%	6.015	3.099	51%	2.344	38%
III. Hevesi járás	29.651	27.206	91%	3.822	2.105	55%	1.489	39%
IV. Pétervásárai járás	24.453	24.006	98%	3.541	2.125	60%	1.038	29%
V. Tiszafüredi járás	13.234	4.311	32%	688	174	25%	393	56%
Összesen	184.800	164.981	89%	20.618	12.235	59%	8.034	38%

1. sz. táblázat: A katolikus gyermekek (6-12 év) iskolába járása Heves megyében 1852-ben¹¹

A táblázatból, amelyet a katolikus egyház által készített felmérések alapján állítottak össze, egyértelműen kitűnik, hogy télen sokkal magasabb az iskolalátogatási arány, mint nyáron, a tiszafüredi járás kivételével, ahol nyáron többen járnak. Ennek oka, hogy nyáron könnyebb a bejárás a pusztákról, mint télvíz idején. Az egri érsek az egyházlátogatások során a plébánosoknak elsődleges feladatul tűzte ki, hogy a szülőket kell meggyőzni az iskolába járás fontosságáról. Arról sem feledkezhetünk meg, hogy egyes községekben, tanyákon élők nagyon szegények voltak, tehát a tanító eltartása nagyon nehéz és megterhelő feladat volt a számukra. És mivel a tanítónaka kántor, a jegyző és időnként a harangozó tisztjét is be kellett töltenie, az egri érseki fiú tanítóképzőből csak úgy kapott oklevelet, ha a jegyzői vizsga mellett énekből is letette a vizsgát mint leendő kántor.

¹¹ Szántó i.m. 191.p.

1857-ben rendelték el az újabb nagy iskolafelméréseket Heves és Külső-Szolnok vármegyében. Heves vármegye főnöke 1857. január 3-án utasította a községi előljárókat, hogy az iskola épületéről, a tanító, kántor, harangozó, segédtanító jövedelmeiről tegyenek ún. iskolabevallásokat 1857–63 között. Az 1857-es bevallásokat sok helyre visszaküldték, mert nem voltak pontosak, ezért volt olyan község, ahol 1859-ben vagy 1863-ban küldték ismét vissza. Az iskolabevallások Heves és Külső Szolnok vármegyék alispánjának iratai között a IV-255/c fond alatt található, 4 dobozban. A községek betűsorrendben vannak, sajnos hiányosak.

A kiküldött kérdőívek azonos kérdéseket tartalmaznak, amelyek a küldés céljában megfogalmazottak:

- a község hovatartozása
- a község és az iskola vallása, mely plébánián vagy annak területén található
- az iskola fokozata
- kinek a tulajdonában van az épület, milyen az állaga
- tanítói lakás nagysága
- iskolaköteles gyermekek száma
- a tanítás ideje
- a tanító választásának joga

A következő kérdéskör a tanító jövedelmeire vonatkozik:

- milyen részesedése van szántóföldből, rétből, legelőből
- terménybeni illetményei
- fa illetmény
- segélypótlék, kárpótlási jutalék
- községi pótlék
- alapítványi kamat
- jutalom a templomi jövedelmekből, más forrásokból, iskolai pénzekből

A segédtanítónak is – már ha volt lehetőség az alkalmazására – is járt bizonyos juttatás. Ilyen volt a községtől szerződés szerint kapott évi fizetés pénzben vagy a tanítótól kapott fizetés vagy egyéb, bárminemű ellátás. A kántornak is meg volt az őt megillető ellátmánya: a szabad lakás, kertből, szőlőből, rétből és legeltetési jogból való pénz, a község minden házaspárjától illetmény, stólából és egyéb forrásokból, pl. templomi pénztárból, alapítványi kamatból illetmények, pénzek.

Az alábbiakban az 1863-ban megállapított 6 járásból az egri járás községeit, oktatásbeli, személyi és tárgyi feltételeit szeretném ismertetni forrásközlés formájában. Természetesen helyhiány miatt mind a 23-at nem tudom bemutatni, csu-

pán egy részüket, a többit a következő tanulmányomban mutatom be. Mielőtt a források ismertetésébe kezdenék, néhány 1863. évi demográfiai ismertetőt közlök az egri járásokról.

Az egri járás 23 községből állt. A járás területe: 118.255 k. hold

- lakóházak száma: 7.350
- polgári lakosság: 41.211
- magyar: 41.063
- német: 95
- tót: 20
- kisorosz: 1
- horvát: 4
- egyéb: 57
- magyarul tud: 41.201

Vallás:

- római katolikus: 39.971
- görög katolikus: 17
- református: 426
- ágostai evangélikus: 90
- görög keleti: 2
- unitáriátus: 1
- izraelita: 784¹²

A településekről szóló jelentések ismertetése¹³

Besenyőtelek

Egri Egyházmegye
Tiszán inneni járás

Közigazgatási terület: Tarna
Megye: Heves
Szolgabírói járás: Tarna

¹² *Borovszky* i.m. 17.

¹³ H.M.L. IV-255/c Heves és Külső-Szolnok vármegye alispánjának iratai. Iskolabevallások.

Dobozok:

I. A-F

II. G-L

III. M-Sz

IV. T-Z

Heves vármegye főnöke 1857. jan. 3-án utasította a községi elöljárókat, hogy az iskola épületéről, a tanító, segédtanító, kántor, harangozó jövedelmeiről tegyenek ún. iskolabevallásokat 1857–63 között.

Iskola: 2 osztályú alsó elemi

Jellege: községi

Iskolás gyermek: 225 (fiú: 115, leány: 110)

Besenyőtelekhez tartozó puszták: nincs

Az iskolaház épülete: a község tulajdonába tartozik

Áll: 2 nagy szoba a tanításhoz

2 kisebb szoba a kántor tanító részére

Az önálló tanítónak máshol van „laka”

A tantermek közül az egyik javításra szorul. A másik jó állapotban van. Az egész iskola jó állapotban van, a község köteles gondoskodni róla. Két tanító van, az oktatás délelőtt 2 óra, délután 3 óra. Nemek szerinti elkülönítés van. Az oktatás magyarul folyik. A vallást (hittant) a besenyői plébános tanítja.

Évi jövedelme az iskolai szolgáltnak:

– <u>Kántortanító</u>	
A szülők hanyagul fizetnek	45 Ft
Vasárnapi iskola	–
– <u>Orgonás szolga</u>	
Szántó föld	–
Templombeli járandóság (80 kg búza átlag), pénzben fizetik ki	288 Ft
Egyéb pénzből	89 Ft
Túzifa	–
Széna	–
Közös pénztár	–
<u>Temetkezésekből 5 évi számítások szerint</u>	30 Ft
Összesen:	407 Ft
– <u>Önálló tanítók</u>	
Községi pénztárból	200 Ft
<u>Szülőktől</u>	100 Ft
Összesen:	300 Ft
– <u>Egyházi szolgáltnak</u>	
Terményadó búza 40 köből pénzben megváltva	144 Ft
Minden pár után	4,80 Ft
<u>Harangozásból</u>	10 Ft
Összesen:	158,80 Ft

Évi kiadás:

I.	Iskolai szolgálatoknál	–
II.	Orgonás szolgálatoknál	4,55 Ft
III.	Önálló tanító adóban	2,10 Ft
IV.	Egyházi szolgálatoknál adóban	1,57 Ft

Az iskola fűtése a szülőktől adomány.

Az iskolabevallás 1863-ban készült, az aláírók a jegyző, az iskolaigazgató (plébános), a tanító és a képviselő tagok.

Deménd (1898. évi IV.tc. által létrehozott Országos Törzskönyv-bizottság módosította Heves megye egyes községeinek a nevét, így 1903-tól Demjén a hivatalos név)¹⁴

Érseki megye: egri

Közigazgatási terület: Buda-Pest

Iskolakerület: Kápolna

Megye: Heves

Szolgabírói járás: egri

Római katolikus iskola: tanító és a hozzá tartozó mellékszolgálatok

Fiókegyház a kerecsendi plébánia területén

Iskola: alsó elemi

Az iskola védnöke: a község

A tanítót javaslatba hozni joga van: kerületi esperes, plébános, elöljáróság, földesuraság

Iskolás gyermek: 127 (fiú: 75, leány: 52)

Iskolaépület tulajdonosa: a község

Helyiségek: 1 nagy iskola szoba

tanítói lakás: 1 szoba, konyha, kamra, istálló, kocsi fészker

Más tanítói szoba nincs. Az iskola építése jelenleg is folyamatban van. Az iskola felállítására és karbantartására, építésére a község feladata. A tanítás délelőtt és délután 5 óra hossza gyakorlás.

Éves jövedelem:

– Tanító

Föld, kert, szőlő, rét, legelő

–

¹⁴ H.M.L. Segédletei 10. Heves megye közigazgatási és területváltozásai 1876-1990. Készítette: Szaniszló Ferenc. HML Eger, 2002. 20.p.

Terménybeni járadék 3 pozsonyi mérő búza után	12 Ft
Fa illetmény	–
Segély pótlék a vallási alapból	–
Kárpótlási járulék	–
Helybéli iskola alapból	–
Községi pénztárból	8 Ft
Alapítványi kamatból	–
Jutalom a templomi jövedelmekből	–
Más forrásból	–
Iskolai pénzekből	–
Összesen:	20 Ft
– <u>Segédtanítók</u>	
A községi pénztárból szerződés szerint	–
A tanítótól mindennemű ellátás	–
– <u>Kántor</u>	
Szabad lakás	10 Ft
Szántó föld	42,24 Ft
Kert	4,57 Ft
Szőlő	–
Rét	9,46 Ft
Legeltetési jog	1,30 Ft
Összesen:	63,37 Ft
	+
Illetmény minden házaspártól 1 véka búza kétszerese	
186 pár után 46 ½ köböl rozs	134,30 Ft
3 öl tűzifa per 6 Ft	18 Ft
A község minden házaspárjától per 12 Ft	37,12 Ft
Templomi pénztárból	–
Alapítványi kamatokból	–
Stóla 5 évi átlaga szerint	5 Ft
Más jövedelemforrásból	–
Káptalantóli jövedelem	3 Ft
Összesen: 296,19 Ft	
– <u>Harangozó</u>	
Szántó föld	21,19 Ft
Kert	1,2 Ft

Szőlő	–
Rét	5 Ft
Legeltetési jog	1 Ft
Terménybeli illetmény	
186 pár után ½ véka kétszeres búza 23 köböl per 3 Ft	69,45 Ft
A községtől 1 öl fa per 6 Ft	6 Ft
A templom bevételeiből	–
Alapítványi kamatból	–
Stóla jövedelem 5 évi átlag szerint	2 Ft
Harangozásból	1 Ft
<u>Minden pár után 6 Ft</u>	<u>14,4 Ft</u>
Összesen: 121,23 Ft	

Évi kiadásai

– <u>a tanítónak:</u>	
A kántor ellátása	–
Adó	–
Iskolalátogatás	–
– <u>a kántornak:</u>	
Adó	19,19 ½ Ft
Iskolailleték	1,19 Ft
– <u>a harangozónak:</u>	
Adó	7,33 ½ Ft
<u>Iskolailleték</u>	<u>0,42 Ft</u>
Összesen:	8,16 ½ Ft

Az okmányt aláírták: iskolafelügyelő, plébános, harangozó, tanító, jegyző.

Egerszalók

Érseki megye: egri

Közigazgatási terület: Buda-Pest

Iskolakerület: egri

Megye: Heves

Szolgabírói járás: egri

– <u>Tanító</u>	
– <u>Segédtanító</u>	
Kántortól illetmény fejében	60 p
<u>A tanítótól mindennemű ellátás</u>	<u>80 p</u>
Összesen:	140 p

– <u>Kántor</u>	
Szántó föld 3 hold 1200 □ 1600 □	16 p
Rétben 2 kaszás	12 p
Legelő 5 holdban	4,15 pft
6 öl tűzifa per 6 Ft	36 pft
Összesen:	68,15
Deputációban 1 ice vaj	7 Ft
Stóla 5 évi állapotának	25
Rainer Alapítvány	
230 pár után 57 ½ köböl búza per 5 pengő ft	172,30
230 pár készpénz	46
Földmunkáltatás	10
Összesen:	283,50 Ft
– <u>Harangozó</u>	
Szántó föld 4 hold 1105 □ 1600 □	14,12
Réten 1 kaszás	6,14
Legelőben 2,5 hold	2,7
230 pár után 28 ¾ köböl búza per 3 Ft	86
230 pár után 6 krf.	23
2 öl tűzifa per 6 ft	12
Stóla évi átlaga szerint	10
Harangozás	5
Földmunkáltatás	5
Összesen:	125 Ft
<i>Évi kiadásai</i>	
– <u>Tanítónak:</u>	-
– <u>Segéd tanítónak:</u>	-
– Bírói illeték	3,12 Ft
– Segéd tanító	80
– Adó	11
– Községi pótdó	15
– Egyén értékű illeték	0,3
– <u>Harangozónak:</u>	
Évi adó	8 Ft
Községi pótdó érték	1,12 Ft
Egyéni adó	0,26 Ft

Az iskolában fával fűtenek a helység pénzén.

Az 1859-ben elküldött jelentést a plébános, az iskolaigazgató, a tanító, a harangozó és a község elöljárói írták alá.

Egerszólát

Érseki megye: Eger

Közigazgatási terület: Buda-Pest

Iskolakerület: egri

Szolgabírói járás: egri

Római katolikus anyaplébánia

Alsó elemi iskolás létszám: 116 (fiú: 57, leány: 59)

Községi iskola állapota: jó. A tanítás 1 szobában délelőtt és délután 5 órában történik. 1 tanító és 1 segédtanító magyar nyelven tanít. A hitoktatást a plébános látja el.

Jövedelmek:

– <u>Tanító</u>	
Földek, kert, szőlő, rét, legelő, termény	–
Segédpótlék a vallási alapból	–
Kárpótlási járulék	–
Helybéli iskola alapból	–
Községi pénztárból	–
Alapítványi alapból	–
Pótjáradék a templom jövedelmeiből	–
Más forrásokból	–
Iskolapénzekből	–
– <u>Segédtanító jövedelme</u>	
A községi pénztárból szerződés szerint	60 Ft
<u>A tanító kántortól mindenféle ellátás</u>	<u>100</u>
Összesen:	160 Ft
– <u>Kántornak</u>	
Szabad lakás	–
Szántó	3 Ft
Kert	2 Ft
Legelő	12 Ft
5 öl tűzifa / 6 Ft	30 Ft
3 szekér széna / 12 Ft	36 Ft
Stóla pénz	7,30
<u>4 ice vaj</u>	<u>3,12</u>
Összesen:	94,32 Ft

4 köből rozs / 3 Ft	120 Ft
Község 160 házaspárjától / 12	22 Ft
Termésekből 5 évi átlag	25
<u>Bor a községtől</u>	1 Ft
Összesen:	272 Ft

– <u>Harangozó</u>	
Szabad lakás	–
Szántó föld 1,5 hold	1,22 Ft
.....	2,21 Ft
Legelő 5 hold	5,19
1 szekér széna / 10 öl	10
20 köből rozs	60 Ft
Község 160 házaspárja / 6 Ft	16 Ft
Termésekből 5 évi átlag	10 Ft
<u>Depertamentum borra</u>	1,8 Ft
Összesen:	108,1 Ft

Évi kiadás

– <u>kántornak, tanítónak:</u>	
Segéd tanító	100 Ft
Adó	11,25
<u>Adó egyéni részről</u>	0,59
Összesen:	112,24
– <u>harangozónak:</u>	
Adó	6,10 Ft
Illeték	0,22 Ft
Összesen:	6,32

Aláírások: plébános-iskolaigazgató, tanító, jegyző, községi előljárók.

Feldebrő

Érseki megye: egri
Iskolakerület: Heves

Közigazgatási terület: Buda-Pest
Megye: Heves
Szolgabírói járás: egri

Római katolikus iskola

Az iskola épülete Debrő község tulajdona, 4 szobából áll, a tanító lakása 2 szoba, konyha, kamra, istálló, kocsifészter.

Iskola állapota jó – karbantartása községi feladat.

A tanítás délelőtt és délután folyik.

A tanulók száma: 186 (fiú: 108, leány: 78)

Tanító és segédtanító tanítja őket magyar nyelven. A vallástant a helyi plébános tanítja.

Jövedelmek:

– <u>Tanítónak</u>	
Földek, rét, szőlő, legelő	–
Terményből 5 köből rozs per 3 korona	15 p
Pótlék a vallási alapból	–
Kárpótlási járulék az evangélikusoktól	–
Helybeli alapból	–
Községi pénztárból	4 pen.
Pót jutalom a templom jövedelméből	–
Más forrásból	–
Iskola pénztárból nem fizetnek.	
– <u>Segédtanító</u>	
A községi pénztárból szerződés szerint	60 p
A tanító kántortól ellátásra	100 p
– <u>Kántornak</u>	
Szántó föld 14 hold 58 □	70 pft
Rét 5 hold 25 □	20 pft
Kert	5 pft
½ legelő	10
Szőlő	–
Terményekben 360 pár után 9 köből rozs per 3 pengő	270 p
3 kocsi széna per 5 pengő	15 p
Templomi pénztár	72 p
Alapítványi kamat	–
Iskola önállóság szerint	75 p
8 ice vaj	6 p
Bor	6 p
– <u>Harangozó egyházi</u>	
Szántó 7 hold 25 □	35 Ft
Kert	2 Ft

Rét 2 hold 288 □	10
½ legelő	5
360 házaspár minden pár után 43 köből rozsz per ...	135 pft
Fa illetmény	–
A községtől 360 pár után juttatás	–
Templom pénztárából	–
Stóla 5 évi átlaga után juttatás	–
Alapítványi kamatból	–
Harangozásból 5 évi átlag szerint	25 pft
Évi kiadás	
– <u>Tanítónak, kántornak</u>	–
–	–
– <u>Segédtanítónak</u>	400 pft
Adó, egyéni érték illeték	–
– <u>Harangozónak</u>	–
Félév munkáltatása	-40 pft
Adó	-15 pft
Egész érték illeték	7,20

Az iskolát fával fűtik a község pénzén. Aláírók a község elöljárói, plébános, jegyző, tanító.

Felnémet

Érseki megye: egri

Közigazgatási terület: Buda-Pest

Iskolakerület: községi

Megye: Heves

Szolgabírói járás: egri

Római katolikus iskola, a tanítói szolgáltatás mellett a hozzá tartozó mellék-szolgáltatások is megtalálhatóak.

Az iskola védnöke a község.

A tanító személyére javaslatot tehet a kerületi esperes plébános elöljáróság.

Iskolaköteles gyerekek száma: 179 (fiú: 94, leány: 85)

Az iskola a község tulajdona. 1 nagy tanulószoba van. A tanítónak 2 szobája, egy konyhája, istállója, kocsifészere van. Az iskola állapotán javítások szükségesek – ez a község feladata. A tanítás délelőtt 3 óra és délután 2 óra gyakorlás a tanító felügyelete alatt. Az oktatás magyar nyelven folyik. A vallástan tanítása a plébános feladata.

Jövedelmek:

– <u>Tanítónak</u>	
Rét, kert, szántó, legelő	–
Templomi illetmény	–
Segélypótlék vallási alapból	–
Kárpótlási jutalék	–
Helybeli iskola alapból	–
Község pénztárból	–
Alapítványi kamatból	–
Más forrásból	–
Iskolapénzből	
– <u>Segédtanító</u>	
A községi pénztárból szerződés szerint	60 Ft
A tanító kántortól mindenbeli ellátás	100 Ft
	<hr/> 160 Ft
– <u>Kántornak</u>	
Szántóföld 18 hold	76,30 p
Rét, kert, szőlő, legelő	–
Templomi illetmény 250 házaspár után	130,60
4 öl fa per 6,30 pft	86
6 pint bor megváltása	1,36
Minden házaspár 250 pár után	50
Alapítványi kamatból	–
Stóla 5 évi átlaga	2
<u>Harangozásból</u>	12
	<hr/> 184,50 pft

Évi kiadás

– <u>Tanítónak</u>	–
– <u>Kántornak</u>	
Tanítótól illetmény	100 pft
Adó	23 ³ / ₄
Községi pótdók	3,40
<u>Egyéni családi adó</u>	1,13
	<hr/> 127,2 ³ / ₄

– <u>Harangozónak</u>	
9 hold szántó földes munkálata	20
Adó	12,56
Községi pótdóban	1,55
<u>Illeték egyéni családi adó</u>	<u>42</u>
	35,33

Aláírók: községi előljárók, plébános, jegyző, tanító, kántor, harangozó. 1859-ben kelt jelentés.

Felsőtárkány

Érseki megye: egri
Iskolakerületi ig.: Heves

Közigazgatási terület: Buda-Pest
Megye: Heves
Szolgabírói járás: egri

Jövedelem:

– <u>A kántornak mint tanítónak a községi pénztárból</u>	50 Ft
– <u>Kántornak</u>	
Házi kert 1 hold	5 1/5 Ft
Szántóföld 14 hold 228 □	48 Ft
Rét 5 hold	13,30
½ sertés vagy tehén utáni legelő	4 Ft
296 pár után 1 véka 74 köből rozs	222 Ft
5 öl tűzifa	35 Ft
Canonica visitacio	12,25
296 házaspártól eddig 12x	59,15
<u>Stóla 5 évi átlag szerint</u>	<u>1</u>
	454,55
– <u>Harangozónak</u>	
Szántóföld 5 hold 420 □	21,45
Rét 1 hold	3,23
Házi kert 360 □	1,26
¼ sertés vagy tehén utáni legelő	2
Terményben 290 pár után 18 ½ köből rozs	55,30
Stóla 5 évi átlaga	5
2 öl tűzifa	14
296 házaspár után	14,48

Évi kiadás

– <u>Tanítónak</u>	-
– <u>Kántornak</u>	
1 évi egyenes és pótdó	17,55
<u>Illetmény egyenérték</u>	<u>1,56</u>
	19,51
– <u>Harangozónak (egyházfi)</u>	
1 évi egyenes pótdó	11,51
<u>Illeték egyenérték</u>	<u>39</u>
	12,30

Füzesabony

Érseki megye: egri

Közigazgatási terület: Buda-Pest

Iskolakerület: Tiszán inneni

Megye: Heves

Szolgabírói járás: egri

Az iskola alsó elemi. Községi iskola: 279 (fiú: 173, leány: 124) tanköteles tanuló van.

Fiúiskola: 1 tanító, 1 tanterem, 3 tanítói szoba, 1 kamra.

Leányiskola: 1 tanító, 1 tanterem, tanító kántorlak, 2 szoba, 1 kamra, 1 istálló, ½ kert

Az iskola állapota jó, a községnek kell gondoskodni a karbantartásról. Az oktatás nyelve a magyar nyelv. A vallástant a plébános tanítja.

Jövedelmek:

– <u>Kántornak</u>	
Földek, kert, szőlő, rét, legelő	–
Terményben fa illetmény	–
Segély pótlék állami alapból	–
Kárpótlási jutalék	–
Helybeli iskolai alapból	–
Községi pénztárból	–
Alapítványi kamatból	–
Pótjutalom a templom jövedelméből	–
Iskolapénzekből	–
– <u>Tanítónak</u>	
Grell Jenő szolgabíró 1852. évi jelentése szerint is	200 Ft

– <u>Leánytanító</u>	
Kántortól	70 Ft
Mindennemű ellátás	100 Ft
Összesen.	170 Ft
– <u>Kántornak</u>	
Szántó föld 10 hold 772 □	14,48 Ft
Kert 678 □	3,26
Szőlő	–
Rét 4 hold	24,00
Legeltetési jog	,24
450 házaspár után 4 köből 2 hold/3 pen.	337,50
A község 450 házaspárjától per 4 pengő	90
Templom pénztárából	–
Alapítványi kamatból	–
Templom pénztárából	–
Stóla 5 évi átlaga	37
4 öl tűzifa per 6 Ft	24
Más jövedelem forrás	–
– <u>Harangozónak</u>	
Szántó föld 6 hold 956 □	21,54
Kert 1 öl (hold)	6,7
Szőlő	–
Rét 2 hold	12,13
Terményben 450 pártól ¼ búza per 56 p.	168,45
Községtől	–
Templom pénztárából	–
Alapítványi kamatból	–
Stóla 5 évi átlag szerint	6
Harangozásból	21
Összesen:	235,1
<i>Évi kiadás</i>	
– <u>Leánytanító</u>	
Segédtanítói és kántor ellátás	100 Ft
Készpénz	70 Ft
Adó	23,25
Illeték egyéni eset	23,25

– <u>Tanító</u>	
Adóra	3,12
– <u>Harangozó</u>	
Adóra	11,42
Illeték egyéni	1,6
Összesen:	12,48

Az iskola fával tüzel, a község fizeti.

Kál

Érseki megye: egri

Közigazgatási terület: Buda-Pest

Iskolakerület: közép-hevesi

Megye: Heves

Szolgabírói járás: egri

Római katolikus vallású iskola, községi és alsó elemi. A tanulók száma 150 fő (fiú: 80, leány: 70), a vallástant a plébános oktatja. Az iskola számára 2 szoba van. A tanítónak 4 szoba, 1 kamra, 1 konyha, 1 pince, 1 istálló. A segédtanítónak 1 szoba. Az iskola épülete jó, a község tartja fenn. A tanítás délelőtt és délután folyik magyarul. A vallástant a helybeli plébános tanítja.

Jövedelem:

– <u>Tanítónak</u>	
12 pozsonyi mérő rozs per 3,30 fr	18 Ft
Község pénztárából	72 Ft
– <u>Segédtanítónak</u>	
Község pénztárából	60 Ft
A tanítótól mindenféle ellátás fejében	100 Ft
– <u>Kántornak</u>	
Szántóföld 17 hold 1150 □	90
Kert 450 □	–
Szőlő 5 hold 600 □	21
Legeltetési jog ½ telek illetőségben	–
Terményben minden házaspártól ½ mérő pozsonyi rozs	
400 pár után 200 pozsonyi mérő	200 Ft
A község minden egyes házaspártól pengő per	
2 öl tűzifa per 6 Ft	72 Ft
Stólából 5 évi átlag szerint	50 Ft

Szalonna és sójárdék készpénzben	5 Ft
Két kocsi széna per 8 Ft	16
<u>5 ice vaj icéje 40 fin.</u>	<u>2,20</u>
	455
– Harangozónak	
Szántóföld 9 hold 1127 □	6 Ft
Kert 200 □	–
Szőlő	–
Rét 1 hold	7 Ft
Legeltetési jog 1/8 telek illetőségben	2 Ft
Terményben 400 házaspártól 100 pozsonyi mérőben	150 Ft
1 kocsi tűzifa per községi ajánlatból	4,30
Természetbeni 400 házaspár után 200 pozsonyi mérő búza	150 Ft
Legeltetési jog 1/8 telek illetőségben	4,30 Ft
Stólából 5 évi átlag szerint	–
Harangozásból	8 Ft
	116 Ft
<i>Évi kiadás</i>	
– <u>A tanító-kántornak mindenbeli ellátására</u>	700 Ft
– <u>A kántornak</u>	
Országos adóra	31,50
Illeték egyenértéke	3,17
<u>Községi adóra</u>	<u>2,31</u>
	23,37
	<i>(szerintem elírás, helyesen: 36,98 Ft)</i>
– <u>Harangozónak</u>	
Országos adóra	9,11 Ft
Illeték egyenértéke	-41
<u>Községi adó</u>	<u>2,15</u>
	12,7

Kápolna

Érseki megye: egri

Közigazgatási terület: Buda-Pest

Iskolakerület:

Megye: Heves

Szolgabírói járás: egri

Az iskola neve plébániai, alsó elemi védnöke a község. Tanköteles: 200 fő (fiú: 98, leány: 102). Az iskola épülete községi tulajdon, mely áll: 1 tanulószobából.

A tanítónak 2 szobája van, hozzá kamra, konyha, istálló, koci fészer. A tanítás délelőtt és délután folyik tanítóval és segédtanítóval, magyarul. A vallástant a plébános oktattatja.

Jövedelmek:

– <u>Tanítónak</u>		
Rét, kert, szőlő, legelő		–
Termény 17 pozsonyi mérő rozs 1/70		18 Ft
Fa illetmény		–
Segély pótlék a vallási alapból		–
Kárpótlási jutalék a helybéli iskolai alapból		–
Községi pénztárból		–
Alapítványi kamatból		–
Pótjutalom a templom jövedelméből		–
Más jövedelméből		–
Iskola pénzből		–
– <u>Segédtanító</u>		
A községi pénztárból szerződés szerint		60 Ft
A tanítótól mindennemű ellátás		100 Ft
– <u>Kántornak</u>		
Szántó föld 20 hold 250 □		85,47
Kert 288 □		1,20
Szőlő		–
Rét 174 □		,50
Terménybeli illetmény minden házaspártól		
½ pozsonyi mérő rozs per 1,80		187,70
A község minden házaspárjától per 12 p.		50
Templom pénztárból		–
Stólából 5 évi átlag szerint		12
<u>Más jövedelem forrás</u>		–
Összesen:		365,27
– <u>Harangozónak</u>		
Szántó föld 9 hold 675 □		40,50
Kert 264 □		1,16
Szőlő		–
Rét 309 □		13

Legeltetés jog	5
Terménybeli illetmény 250 pár után $\frac{1}{4}$ pozsonyi mérő rozs	93,45
Fa illetmény	–
Községtől	–
Templom pénztárából	–
Alapítvány kamatból	–
Stóla jövedelem	–
<u>Harangozásból 5 évi átlag szeit</u>	<u>10</u>
Összesen:	151,40

Évi kiadás

– <u>A tanítónak (kántor egyszersmind)</u>	
Segédtanító – kántor ellátása	100
Adóra – lásd a kántor kiadásait	
– <u>Kántornak</u>	
Segéddel – lásd a kántor kiadásait	
Adóra	17,24
<u>Egyéni éték illeték</u>	<u>1,4</u>
Összesen:	18,28
– <u>Harangozónak</u>	
Adó	10,26
<u>Egyéni érték illeték</u>	<u>,29</u>
	10,55 p

Az iskolát fával fűtik a község költségén. A jelentést 1857. szept. 11-én készítették el.

Kerecsend

Érseki megye: egri

Közigazgatási terület: Buda-Pest

Iskolakerület:

Megye: Heves

Szolgabírói járás: egri

Az iskola neve római katolikus anyaplébániához tartozó alsó elemi. Az iskolaköteles gyerekek száma: 225 (fiú: 209, leány: 116). Az iskola épülete községi tulajdon, 1 nagy iskolaszobából áll, a tanítónak 3 szobája van, hozzá kamra, konyha, istálló, kocsfi fészter. Az iskola felállítása és karbantartása a község kötelessége. A tanítás délelőtt és délután 5 órában folyik, magyar nyelven, tanítóval és segédtanítóval. A vallásra a helybeli plébános tanítja a gyerekeket.

Jövedelem:

– <u>Tanítónak</u>		
Föld, kert, szőlő, rét, legelő		–
Terménybeni illetmény 12 pozsonyi mérő rozs per 1,30 Ft		18 Ft
Fa illetmény		–
Segélypótlék a vallási alapból		–
Kárpótlási járulék		–
Helybeli iskola alapból		–
Községi pénztárból évenként, a canonica visitatio alapján		12 Ft
Alapítványi kamatból		–
Pójtulalom a templom jövedelméből		–
Más forrásokból		–
<u>Iskola pénztárából</u>		–
Összesen		30 Ft
– <u>Segédtanító</u>		
Községi pénztárból		60 pengő
<u>Tanítótól mindennemű ellátásra</u>		120 p
Összesen		180 p
– <u>Kántornak</u>		
Szabad lakás		16 Ft
Szántó föld 13 hold		80 Ft
Kert 1 hold		12 Ft
Szőlő		–
Rét 6 hold		110
Legeltetési jog		18
320 házaspár után 80 köböl rozs per 3 Ft		240 Ft
6 öld tűzifa per 6 Ft		36 Ft
A község minden házaspárjától		60 Ft
Alapítványi kamatból		–
Stóla 5 évi átlaga		30 ft
Deputatum		12 Ft
– <u>Harangozónak</u>		
Szántó föld 6 hold 600.		110
Kert		–
Szőlő		–
Rét 3 hold		20

Legeltetési jog 1 ½ hold	9
Terménybeni illetmény 320 pár után 40 köből rozszonyi mérő ½ per 3 Ft	120
Fa illetmény 2 öl tűzifa per 6 Ft	12 Ft
Községtől	–
Templompénztárból	–
Alapítványi kamatból	–
Stóla pénz 5 évi átlaga	8
Házaspártól	10
<u>Minden pár után</u>	<u>32</u>
Összesen	251

Évi kiadás

– <u>Tanító</u>	
Segédtanítónak	–
Adó	–
<u>Egyenérték illeték</u>	<u>12</u>
	12 Ft
– <u>Harangozónak</u>	
Adó	9 Ft
<u>Egyenérték illeték</u>	<u>6 Ft</u>
	15 Ft

Az iskolát fával fűtik a község költségén. 1859. ápr. 25-én küldték el a jelentést, melyet aláírtak: a plébános-iskolaigazgató, tanító, jegyző, elöljárók.

Kisnána

Közigazgatási ker.
Megye: Heves

Szolgabírói járás: egri
Érseki megye: Heves

Az iskolakerület Felső és Nána községből áll. Az iskola védnöke a hívek községe. A tanítót ajánlja: a kerületi esperes mint iskolafelügyelő, a helybeli plébános mint iskolaigazgató és a hívek községe. Az iskolába járó gyerekek száma 165 (fiú: 91, leány: 75). A kántortanító egyik szobája szolgál iskolául, mely a hívek községének tulajdona. A kántornak 1 szobája van, hozzá kamra, hambár. Az iskola állapota jobb, a karbantartást a hívek végzik. Délelőtt a nagyobb gyerekek tanítása zajlik, délután a kisebbeké, 4-5 órában. A tanítás magyarul folyik. A vallásoktatás a plébános feladata.

Jövedelem:

– <u>A kántornak, mint tanítónak</u>		
1 köből rozs kétszeres per 3 pfiáva		12 p.
<u>Községi pénztárból canonica visitatio alapján</u>		–
Összesen		12 p.
– <u>Mint kántornak</u>		
3 hold szántóföld és 90 □		24 p.
246 pártól járandó 81 2/4 köből rozs per 9 p. forintjával		184,30
246 pár után 12 véka vagy köből rozs		49,36
8 öl tűzifa 3 pf-val öltre véve		32
3 nyári szekér széna per 10 pf-val		30
Élelmi értékekre canonica visitatio alapján		24 váltó
Stólából 5 évi átlag szerint		40 váltó
Vetőhely 100 □		5
	325,6	40 váltó
– <u>Harangozónak</u>		
1 hold 750 □ szántó 1 évi jövedelme		4,59 pen.
240 pár hívótól 30 3/4 köből búza		92,15 pengő
Stólából 5 évi átlag		15 váltó
<u>Harangozásból</u>		10 váltó
	97,8 pengő	25 váltó

Évi kiadás

– <u>Tanítónak</u>		
Segédtanító élelmezése		70 p.
<u>Országos adó</u>		13,19 p.
		83,19 p.
– <u>Egyházi harangozó</u>		
Országos adó		5,40 p.

Kompolt

Érseki megye: Heves
Iskolakerület: egri

Közigazgatási terület: Buda-Pest
Megye: Heves
Szolgabírói járás: egri

Az iskola alsó elemi, védnöke a község. Az iskolaköteles gyermekek száma 147 (fiú 73, leány 74). Az iskola épülete községi tulajdon. Helyiségek: 1 iskolaszoba,

tanítói lak, mely 2 szoba konyhával, kamrával, fűskamrával, pelyvással, pincével, kocsi fészerral. Az iskola épülete közepes állapotú, 1807-ben épült, karbantartása a község dolga. A tanítás délelőtt és délután 4 órában folyik, 1 tanítóval és 1 segédtanítóval, magyar és német nyelven. A vallástant a kápolnai plébános oktatja.

Jövedelem:

– <u>Tanítónak</u>	
Föld, kert, szőlő, legelő, rét	–
Terményben 50 pozsonyi mérő rozs és 50 pozsonyi mérő rozs helyén 153 8/4 a község vetésében választmányilag megajánlott	19 p.
Segélypótlék a vallási alapból	–
Kárpótlási járulék	–
Helybéli iskola alapból	–
Községi pénztárból évenként	–
Alapítványi kamatból	–
Pótjutalom a templom jövedelméből	–
Más jövedelmi forrásból	–
Iskolapénztárból	–
– <u>Segédtanítónak</u>	
Az iskola pénztárából szerződés szerint	60 f.
– <u>Kántornak</u>	
Szántóföld 4 hold 600 □	22,3
Kert 600 □	3,4
Szőlő, rét	–
<u>Legeltetési jog 11 marha után</u>	<u>11</u>
Összesen	36,7
Terménybeni illetmény minden házaspártól ½ pozsonyi mérő 260 pár után 100 pozsonyi mérő rozs per 1,30 f.	195 p.
A község minden huszad párjától	32 Ft
3 öl tűzifa per 6 Ft	18 Ft
4 ... után per 10 pf	20
4 ice vaj per 48 kr	–
Alapítványi kamat	4,18
Deputátum készpénzben	–
Más jövedelem forrás	–

– <u>Harangozónak</u>	
Szántó föld 600 □	3
Kert, szőlő, rét	–
Legeltetési jog 2 db. marha után	2
Terménybeni illetmény 260 pár után minden házaspártól ¼ mérő pozsonyi per 1,30-cal számolva mérőjét	97,30
Fa illetmény	–
Községtől	–
Templom pénztárából	–
Alapítványi kamatból	–
Stóla	–
Harangozásból 5 évi átlag	6
<u>Község minden házaspárjától</u>	<u>26</u>
	134,60

Évi kiadás

– <u>Tanítónak</u>	
Segéd tanítónak	120 Ft
Adó	–
Iskolalátogatás	–
– <u>Kántornak</u>	
Adó	5 Ft
– <u>Harangozónak</u>	
Adó személy és ház mivel saját tulajdonában lakik	1,90
Illeték	,20

Aláírók: plébános-iskolaigazgató, tanító-kántor, harangozó, jegyző, községi előjárók.

A terjedelmi keretek miatt a teljes jelentés bemutatására nem vállalkozhattam. Éppen ezért csak anyaplébániákhoz tartozó iskolák bevallásait közöltem. Egyetlen kivétel Deménd, ma Demjén, amelynek nagyon pontos volt a bevallása, ezért mintaként bevettem tanulmányomba. Ezekből az iskolabevallásokból sok értékes adatot olvashatunk ki, így például azt, hogy az iskola épülete községi tulajdon, illetve az iskola igazgatója a plébános, valamint azt, hogy a tanítók milyen kevés jövedelemmel bírtak. Zavaró ugyanakkor a forrás következetlensége, ugyanis eltérő pénznemben adja meg az adatokat. Ebben az időben többféle pénznem volt használatban, a dénár a forint váltópénze volt. 1 magyar forint 100 dénárnak felelt

meg. A krajcár a rajnai forint váltópénze, 1/60 értékben. Ezen kívül megtaláljuk a forintot (magyar), amely egyenértékű 100 dénárral, a rajnai forintot, amelynek egyenértéke 60 krajcár. A váltóforint és pengőforint 100-100 krajcár volt.¹⁵

A tisztviselők fizetése is változó volt. 1811–12-ben váltóforintban kapták meg a pénzüket, így a tanító jövedelme 160, a plébánosé 800, a kántoré 41 és $\frac{3}{4}$, a harangozóé 50 váltóforint volt. 1844-ben pengőforintban kapták a jövedelmüket. Pl. a plébános 800, a kántor 263 és a harangozó 50 pengőforintot kapott.¹⁶ Ezek a pénznemek 1858-ig voltak érvényben, ekkor Ferenc József egy új rendeletet adott ki, és bevezették az aranyforintot, ezüstforintot, ezüsttallért és ezüstkrajcárt.¹⁷

Kiderül az is, hogy az iskolákban fával fűtöttek, amelyet a község fizetett mindenütt.

Nem tudjuk meg viszont, hogy milyen volt a tantermek berendezése, milyen tárgyakat tanítottak, milyen tankönyveket és módszereket használtak. Szintén nincs adatunk a tanítók és a segédtanítók végzettségéről. Érdekes kérdés lenne az is, hogy az iskolaköteles gyerekek közül hányan végezték el a községi alsó elemi, hányan tanultak meg ténylegesen írni, olvasni. A megye összes településének iskolai bevallását elolvasva rá kell jönnünk, hogy nem ok nélkül kérték a bevallások elkészítését 1863-ban, mivel azok számszaki tekintetben pontatlanok és hiányosak voltak nagyon sok esetben. A pontatlanságok ellenére elmondhatjuk, hogy az iskolabevallások nagyon értékes források, amelyeket megfelelő forráskritikával kezelve nagyszerűen fel lehet használni az iskolák és tanítók helyzetének bemutatásához.

¹⁵ *Nemes Lajos*: Eger város önkormányzata 1687-től 1848-ig. HML Eger, 2001. 232.p.

¹⁶ *Nemes i.m.*: 78.p.

¹⁷ *Fux Kornél – Hölgyné Angelotti Zsuzsanna*: Magyar pénzürmék és papírpénzek. Tankönyv Kiadó, 1981. 68-84.p.